

zira interese delodajalcev na področju visokega šolstva in pripravljenost ministrov, da jih vključijo v oblikovanje njegove prihodnosti. Nasprotniki »poblagovljenja« in gospodarske instrumentalizacije izobraževanja – študenti – niso pozdravili prisotnosti delodajalcev za bolonjskim omizjem. Študentski predstavnik Skupine za spremljanje bolonjskega procesa se spominja:

»UNICE je bila videna kot organizacija, ki deluje po izročilu okroglih miz evropskih industrialcev, saj so spodbujali bolj tržno usmerjene pristope v visokem šolstvu. Zaradi tega je bil ESIB⁸ [kasneje preimenovan v ESU] upravičeno skeptičen glede njihove vključitve v uradna telesa bolonjskega procesa« (*Intervju 1*).

V tistem času se je procesu pridružila tudi *Izobraževalna internacionala* (*Education International*), združenje učiteljskih sindikatov. Z vključitvijo obeh organizacij je svojo pot v bolonjski proces našel tudi duh socialnega partnerstva. Težko bi trdili, da je vključitev UNICE sama po sebi pomenila določeno ideološko pristranskost, toda ministri so delodajalcem namenili posebno vlogo, povezano s politično prioriteto zaposljivosti. V bolonjskem diskurzu od Berlina do Bergena je zaposljivost postala ustaljen koncept, ki je odražal kognitivno idejo preoblikovanja visokega šolstva vsled kompetitivnosti evropskega gospodarstva. V bolonjskem diskurzu se je torej postopoma utrjeval hegemonski imaginarij »gospodarstva/družbe znanja«. Pogosto je bil ta idejni tok prepleten z nasprotnimi normativnimi idejami, ki so se izražale skozi koncepte javne odgovornosti, kulturne raznolikosti in dediščine:

»Naše bogato nasledstvo in kulturno različnost moramo ceniti kot prispevek k družbi, utemeljeni na znanju. Obvezujemo se, da bomo branili načelo javne odgovornosti za visoko šolstvo v kontekstu kompleksnih modernih družb. Visoko šolstvo se nahaja na križišču raziskovanja, izobraževanja in inovativnosti, zato je tudi ključ k evropski konkurenčnosti« (*Bergenski komunikacije*, 2005).

Zadnji stavek vsebuje izrazit element diskurza Evropske komisije, ki se pojavlja v njenih sporočilih vse skozi prvo desetletje 21. stoletja. Gre za t. i. »trikotnik znanja« med raziskavami, izobraževanjem in inovacijami (cf. European Commission, 2003; 2005; 2011).

8 ESIB, *The National Union of Students in Europe*, je združenje evropskih nacionalnih študentskih organizacij, ki je kot predstavniška organizacija študentov pridobilo pravico sodelovanja pri bolonjskem procesu. Leta 2007 se je organizacija preimenovala v *European Students' Union* – ESU.